

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

Falaiban hordozza az időt – A szabadkígyósi Wenckheim-kastély felújítása

2020.12.22. 17:47

Van valami, ami mindig is sarkalatos probléma volt a hazai műemlékvédelemben. A felújítások különböző aspektusai – legyen az a fejlesztői oldal, netán a turisztikai, kultúrpolitikai szempontok, a restaurátorok vagy építészettörténészek meglátásai – szigetszerűen valóban a

Projektinfó

Szerzők:
Pleskovics Viola

Földrajzi hely:
Szabadkígyós, Magyarország

Építészek, alkotók:
Konkrét Stúdió, Balogh Csaba, Deigner Ágnes, Sirokai Levente, Sónicz Péter, Pádár Soma, Pongor Soma, Radovics Judit, Toronyi Dávid, Vértesy Ági, Földes László, Ybl Miklós

Cég, szervezet:
Nemzeti Kastélyprogram, NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.

Címkék:
épületfelújítás, műemlék, örökség, rehabilitáció

A szabadkígyósi Wenckheim-kastély főépületének rehabilitációja

URL:
Konkrét Stúdió

Tervezés éve:
2017-2019

Építés éve:
2019-

Stáblista

Megbízó:

Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram – Virág Zsolt miniszteri biztos

professzionalitás határát súrolták. Csakhogy a helyzet az, hogy egy épület rehabilitációja során minden szakágnak a multidiszciplinaritásra kellene törekednie...

Az épület teste mellett ugyanis annak tartalmát, lelkét is meg kell újítani, így a funkció kiválasztások és helyreállítási metódusok esetében fegyelmezett egyensúlyra van szükség és arra a célra, hogy az épület gazdaságilag önálló lábakra álljon és ne legyen a jövőben újra az enyészeté. A magyar műemlékvédelem történetében ez a kívánt attitűd ugyan nem teljesen ismeretlen, de tény, hogy a jelenleg is futó *Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram* eddig soha nem látott szinten tör a szakágak összehangolásra, melynek egyik legkarakterisztikusabb projektje lehet historizáló kastélyaink non plus ultrája, a szabadkígyósi Wenckheim-kastély készülő felújítása.

34/34
Kép forrása - Virág Zsolt: A szabadkígyósi Wenckheim-kastély, Tudományos dokumentáció, Archív képeslap Tuska János helytörténeti gyűjteményéből

Út a tanyától

A család grófi ágából **Wenckheim (III.) József** volt az, aki Kígyóson emeltette egyszintes klasszicista kúriáját a 19. század első évtizedeiben, amelyet szerényen csak a „tanyának" hívott. Ahhoz mérten is élt, miközben azért komoly összegeket fordított jótékonyságra, többek között a környékbéliek javára is. A történet ennél is mítikusabb, a tanya idős ura ugyanis megözvegyülése után a kulcsárnője 22 éves lányának,**Scherz Krisztinának** kezdett udvarolni, kinek

NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. – Glázer Tamás ügyvezető

A korábbi felújítási tervezet engedélyezési tervei 2014-ben:

Generál tervező: **Földes és Társai Építésziroda Kft.**
Vezető tervezők: **Földes László, Balogh Csaba**

A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram keretein belül elindult rehabilitáció 2017-től:

Generál tervező: **Konkrét Stúdió Kft.**

Vezető tervező: **Balogh Csaba**

Építész, belsőépítész tervezők: **Deigner Ágnes, Sirokai Levente, Sónicz Péter**

Építész, belsőépítész munkatársak: **Pádár Soma, Pongor Soma, Radovics Judit, Toronyi Dávid, Vértesy Ági**

Épületszerkezetek: **Nagy Károly**

Statika: **V. Nagy Zoltán**

Gépészet: **Lucz Attila**

Villamosság: **Balázs Judit**

Kert- és tájépítészet: **Herczeg Ágnes**

Közműtervezés: **Mult József**

Úttervezés: **Grosz Krisztina**

Tűzvédelem: **Decsi György**

Vízgépészet: **Rudó Endre**

Konyhatechnológia: **Harang: Katalin**

Felmérés: **Garbaisz László**

Talajmechanika: **Lipowsky Rudolf**

felmondása után a gróf díszmagyarba öltözve kerekedett fel, hogy mégiscsak megkérhesse kezét. Az esküvőn történt meg **Jókai Mór,** az *Egy magyar nábob regényéből* ismerős jelenete, mikor a gyermektelenség okán következő örökös, azaz **Wenckheim Károly** egy fekete koporsót küldött a vőlegénynek az üzenettel: *„Neked nem asszony, hanem ez kell".* A drámai frigyből egy kislány, **Wenckheim Krisztina** született, aki mindössze háromévesen vált az ország leggazdagabb örökösévé. 23 évesen ment hozzá unokatestvéréhez, **Wenckheim Frigyeshez**, akivel ősükhöz méltóan éltek szintén bőkezű életet, Ybl Miklóssal 1875-ben még egy árvaházat is építtettek Gyulán.

13/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély, Tervező: Ybl Miklós, 1875-1879, Rehabilitáció tervezője: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés: 2019-), Fotó: Gulyás Attila

A magyar nemesek kedvelt kastély tervezőjének még ugyanebben az évben megkezdődött A Wenckheimek által rendelt legnagyobb projektjének kivitelezése. A tanya helyett az ifjú pár ugyanis a békési birtokok kvázi középpontjában akarta felemelni új lakhelyét, mely már tervezésekor uralni kívánta az időt. Wenckheim Krisztina kívánsága a helyi legenda szerint az volt, hogy a kastélynak annyi ablaka legyen, ahány nap van egy évben, annyi szobája, ahány hét, és annyi bejárata, ahány évszak. A számok alapján akarata hajszálpontosan nem teljesedett be, de az 1879-re elkészült kastélyt végül napjainkig az ország egyik legpompásabb főúri kastélyaként tartják magyar földön számon.

Faanyagvédelem: **Király Béla, Bánky László**

Környezetvédelmi szakmérnök: **Kiss Leizer Géza**

Rehabilitációs környezettervező szakmérnök: **Kissné dr. Springer Mercedes**

Felvonók: **Benka Csaba**

Kiállításkurátor: **Tóth G. Péter**

Építéstörténet: **Virág Zsolt, Bulbuk Zsuzsanna, Ulreich Beáta**

Értékleltár: **F. Dóczi Erika, Csukai Márta, Velladics Márta**

Falkutatás: **Kovács Klára**

Festőrestaurátor: **Brutyó Mária, Kemény Marianne, Csanda Jenő**

Farestaurátor: **Bottyán Anikó, Somos Tamás**

Kőrestaurátor: **Sütő József**

Fémrestaurátor: **Kovács László, Papp János**

Kerttörténet: **Szabadics Anita, Németh Zita, Bechtold Ágnes**

Régészet: **Hegyi Dóra, Nádai Zsófia**

Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonfprofit Kft.

projektmenedzser: **Nagy Levente**
műszaki menedzser: **Félegyházi-Török Ildikó**

pénzügyi menedzser: **Kétegyházi Éva**

turisztikai menedzser: **Mészáros Georgina**

művészettörténész felügyelet: **Velladics Márta**

tájépítész felügyelet: **Németh Zita, Bechtold Ágnes**

műtárgy szakértők: **Tuzson Eszter, Sztojanovits Márton,**

Mai látványához képest a délkeleti részhez csatlakozott valaha egy vas- és üvegszerkezetű télikert is, melyet még a család bontatott le, mivel a kastély fala és a télikert kupolája között a felgyülemlett hó folyamatos beázásokat okozott a falszerkezetben. A kastély melléképületei között valaha egy külön állatház is állt a grófnő majmai számára. Mindezeknél persze akadt adekvátabb kuriózum is, így az, hogy az épületben a korszak legmodernebb technológiáit igyekeztek felhasználni:

> ***az alagsorban egy gőzgép pumpálta fel a vizet a legmagasabb toronyba, ahonnan az a vasból készült csöveken folyt tovább a helyiségek mindegyikébe. Az alsóbb szintek belső helyiségeit világítóudvarokkal látták el a természetes fény érdekében, a fűtést pedig részben melegbefúvásos légfűtéses rendszerrel oldották meg. A konyha mögött biogázt állítottak elő a világításért, a pincébe pedig konkrétan egy külön kisvasút szállította be a terményeket.***

Wenckheim Krisztina végrendelkezése még ma is hatályos, mely szerint örököse minden esetben a legidősebb, de magyar állampolgárú férfi lehet a családból. A II. világháború ideje alatt azonban a família külföldre emigrált, a kastély berendezését vagonokra pakolták, a szállítmány sorsa pedig mind a mai napig homályba vész. A háború után az *Országos Földbirtokrendező Tanács* iskolának utalta ki a területet és ráadásul még épp időben, mert a kígyósiak egy komplett falu képét vizionálták már a felhasználható építőelemekből. **Horváth Jenő** igazgató és **Timkó Béla** mezőgazdasági szaktanár irányították a következő átalakításokat, de szem előtt tartották, hogy az épület megmaradt értékei ne pusztuljanak tovább, így drasztikus szerkezeti átalakítások és térmegosztások alig történtek (más kastélyokhoz képest). Jó példa erre, hogy még ha az ebédlőből tornatermet is csináltak, a faburkolatát akkor is megőrizték.

Palástiné Simonffy Krisztina, Fehér Nóra

műszaki ellenőr: Kató András, Bíró Zsolt, Vígh János, Pesti Levente

Dosszié:

Kastély és vár rehabilitációk a 21. században

Letölthető dokumentumok:

2020-12-22-0-2020-szabadkigyos-alaprajz-foldszint.pdf
2020-12-22-1-2020-szabadkigyos-alaprajz-pince.pdf

Kapcsolódó cikkek

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

Így újul meg a Kísértés Kastélya – A füzérradványi Károlyi birtok turisztikai fejlesztése

2020.08.26. 17:57

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

5/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély, Tervező: Ybl Miklós, 1875-1879, Rehabilitáció tervezője: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés: 2019-), Fotó: Gulyás Attila

Állagmegóvási munka már az 1950-es években is történt, 1999-től pedig több ütemben kezdték meg a teljes külső renoválást. A kastélyban találtak egy-két egészen jó állapotú, klasszikusnak tűnő enteriőr elemet, de közelebbről szemlélve hamar feltűnt, hogy ezek csak 20. századi kópiák, melyek az 1969-es, *Szeressétek Ódor Emiliát!* című film forgatásának nyomai. Ekkor ugyanis több díszletszerű papírmasé elemet is beépítettek eredetik pótlásaként.

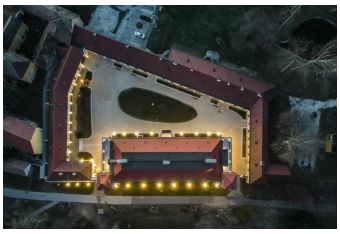
Az új test

Az iskola 2011-ben költözött ki, utána a helyi Önkormányzat kereste a jobb funkció és egy új rehabilitáció lehetőségeit. Az így kialakult turisztikai fejlesztés engedélyezési terveit 2012-ben a **Földes és Társai Építésziroda** készítette, ám a koncepció elegendő forrás hiányában végül nem teljesedhetett be.

Kellett egy kis idő, ám végül a Nemzeti Kastélyprogram tudta az ország legjobban sikerült historizáló kastélyát bevonni saját fejlesztési sorozatába 2014-ben. Hogy milyen izgalmas kihívásról lehet szó, azt jól mutatja az is, hogy a kastély építéstörténeti tudományos dokumentációját 2012-ben a Program későbbi (2016-tól) miniszteri biztosa, **Virág Zsolt** művészettörténész írta meg, a tervezési feladatot pedig a jelenleg MÉD döntősként is feltűnő **Konkrét Stúdió** kapta, akik annak idején a **Földes László** vezette tervezés során is dolgoztak az épületen, de jelenleg is több műemléki beruházás élén állnak tervezőként. (Például a tiszadobi Andrássy-kastély felújításának következő ütemén, vagy a gyulai Almásy-kastély volt, és kiskastély-szárnyának jelenleg tartó fejlesztési ütemén is dolgoztak, dolgoznak).

Azok a büszke korinthosziak: a bajnai Sándor–Metternich-kastély építészeti felújítása

2020.07.21. 17:33

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

Egy megmentett karakter – A tatai Esterházy-kastély felújítása

2020.06.30. 18:06

21/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély, Tervező: Ybl Miklós, 1875-1879, Rehabilitáció tervezője: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés: 2019-), Fotó: Gulyás Attila

Balogh Csaba vezető tervezőt és csapatát az épület éveken át elhagyatott, fűtetlen tereinek szerkezeti hatásai fogadták. Az emléket a talajvíz, de leginkább a tetőn át történő felső beázások kára ostromolta. A vakolatok hullottak, az ablakok részben ki voltak törve, a kőfaragványok javarésze pedig kifagyott. A tető és a födémek gerendaszerkezetét kártevők támadták meg, mely miatt majd egy évig tartott kicserélni a menthetetlen darabokat. Az akciót ráadásul aládúcolással kellett végrehajtani, hiszen a további beázás veszélye miatt a tetőt ehhez nem lehetett elbontani. A nagytorony sisakja viszont menthetetlen volt, annak hű rekonstrukcióját idén nyáron emelték emelődaruval a helyére.

> ***Az eredeti és új gerendastruktúrával bíró tetőtérbe egy jövőbeli ütemben akár funkció is kerülhet, most egyelőre viszont az 1:1-es minőségében rekonstruált titáncink lemez tagozatokon, és a bádogos díszművek újraalkotásán van hangsúly, melyeknek minősége kifogástalan, ugyanakkor a tetősík fedése végül a tetőszerkezetet megterhelő súly okán kőpala helyett műpala lett.***

A hajdani télikert kiépítése egyelőre nem szerepel a tervek között, megkutatott alapjait viszont egy kávézó külső teraszaként tudják újra kihasználni. Mi a helyzet viszont a számos műemléki felújításnál konfliktusok kiindulópontját jelentő homlokzati színezéssel? A kutatások szerint Ybl római cementtel fedte az – azonos anyagú öntvényekből, vakolatból és kőből vegyes technikával kialakított – épületet, ráadásul homogén módon, tehát a díszítő tagozatokat sem takarta más árnyalat. *„Az épület külső megjelenése az elvégzett kutatások alapján nagyon monolitikus volt, mellyel minden bizonnyal az itáliai reneszánsz kőépítmények esztétikájára reflektálhatott a mester"* – mondja Balogh Csaba tervező, amely érdekes historizáló komponálásra vall, tekintve, hogy maguk a műrészletek viszont francia és német előképekre utalnak.

A javításoknál használt új vakolat, az öntvények és a festés követni fogja ezt az eredeti színvilágot, maga az

anyag összetétele ma elérhető legjobb közelítés, trasz-mész alapú hagyományos vakolat, szilikát festéssel. Erre szükség is van, mivel egy több mint 140 éves épület esetében a vakolatoknál a leginkább korhűen és a lehető leghosszabb távon kell gondolkodni. Hogy a falak ne vizesedjenek tovább, a pinceszint alapzatáig körbeásták az architektúrát, melynek külső felületén teljesértékű habarcsszigetelés készült, a faltesteket pedig vízszigetelő injektálással kezelték. Ezt kiegészítve a pinceszinti padló szigetelésével sikerült teljesértékű tereket létrehozni és meggátolni a további tartószerkezeti károsodásokat.

14/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély, Tervező: Ybl Miklós, 1875-1879, Rehabilitáció tervezője: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés: 2019-), Fotó: Gulyás Attila

Illő a múlthoz hasonlóan modern technológiával is felszerelni az emléket, már amennyire ezt egy kastély esetében kivitelezni lehet: megújuló energiaforrásként ebben az esetben a talaj hőjét hasznosító talajszonda telepítésével számoltak a tervezők, habár gázt is alkalmaznak majd, de kizárólag a meleg víz előállításhoz. Ezen kívül a csapadékvíz újrahasznosítása is biztosított lesz, az öntöző-, szürke-, vagy tűzi vízként történő felhasználás érdekében. Fontos megemlíteni azt is, hogy a gépészet elrejtésére külön figyeltek, melyre mind a tetőtér, mind a hatalmas pince jó megoldást teremtett, kizárólag a vezetékek elrejtése okozott nagy kihívást. Igyekeztek mindent olyan padlórészek alatt elhelyezni, ahol vagy nem volt már történeti burkolat, vagy a burkolatnál a legkevesebb kárt okozzák. Így a legbecsesebb műemléki felületek megmenekülnek, és csupán a 20. századi, vagy kevésbé jelentős, homogén felületű terrazzo burkolatok alá szerelik be a szükséges technológiát.

10/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély, Tervező: Ybl Miklós, 1875-1879, Rehabilitáció tervezője: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés:

2019-), Fotó: Gulyás Attila

Az új lélek

Csanda Jenő festőrestaurátor a javításra elszállított faburkolatok alól előkerült, Morris mintás festett díszítésekre hívja fel a figyelmet: a kastély enteriőrjét a tulajdonsok minden generációja folyamatosan változtatta az idők során, így érdekes felfedezni, hogy később milyen radikálisan feleltek Ybl homogenitásra törekvő vezérelvére. Balogh Csaba épp ezen Ybl-féle szigorra jegyzi meg mosollyal, hogy a föld-, és kőszínek mellett azért a grófnő termeiben, budoárjában –ahol a padlósíkba süllyesztett fürdőmedence is előkerült – érdekes módon a púderesebb, rózsaszínes, babakék nőies árnyalatok is teret nyerhettek.

31/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély rehabilitációja, grófnői fürdő, Építészet: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés: 2019-)

Teljes rekonstrukció a könyvtár, az ebédlő és az előcsarnok tereiben várható, ezeken kívül a fennmaradt részletek konzerválásával együtt igyekeznek új, de a régi miliővel harmonikus belsőépítészetet kialakítani. Az épület nagy előnye, hogy rengeteg eredeti fából készült részlet maradt fenn és lesz képes erős autentikus hatást elérni a kortárs elemeket ellensúlyozva. Rendkívüli arányban maradt fenn mintás parketta például, melyet **Somos**

Tamás faszobrász és restaurátor szerint egy kézi csiszolás után eredeti fényében láthatunk újra, de kiemelte a fali faburkolatok kielégítő állapotát is. Mint mondta, ezeket a korszakban kedvelt szlavón tölgyből készítették, melynek textúrája olyan tartós és jó minőségű volt, hogy a reprezentatívabb részeken kívül minden más, másodlagos feladatra is ezt használták, és sajnos ennek köszönhetően szinte alig maradt a fajból példány az országban. A restaurátorok egyelőre a műhelyekben, de lassan-lassan már a terepen is dolgoznak, mert az épület most vált zárhatóvá és fűthetővé, hogy e speciális munka is megkezdődhessen.

> ***Amint a műemléki munka készen áll, a falak közé elsőként egy interaktív kiállítás költözik a földszinten (az emeleten a jövőben szállodát terveznek kialakítani), melynek fókuszpontjába a historizmus, azaz a kastély fénykorának atmoszférája, s a Wenckheim család története, és a falak közötti egykori – generációról generációra változó – életmód állhat majd. A fennmaradt forgalmi helyiségeknek köszönhetően a kastély személyzetének hétköznapjai is teret nyernek a koncepcióban.***

26/34
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély rehabilitációja, előcsarnok, Építészet: Konkrét Stúdió, (Kivitelezés: 2019-)

A multimédiás és hagyományos elemekből építkező tárlat kurátora **Tóth G. Péter,** kinek nevéhez tipikusan olyan kiállítások fűződnek, amelyek szakítanak a hagyományos értelemben vett múzeumi közeggel és inkább a hely és a tárgyak szellemét közvetítik a kortárs kultúra kontextusába. (pl. tokaji Világörökségi Bormúzeum, füzérradványi Károlyi-kastély készülő kiállítása, stb.) Az élménynek fontos elemei lesznek a felkutatott eredeti bútorok, vagy éppen a megtalált

hajdani festmények, melyekből több darab a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban található, nem egy példány pedig magától a család leszármazottjától, **Wenckheim Fredericktől** kerül vissza, aki feleségével együtt sokrétű segítséget nyújtott az épület történetének feltárásában és a kiállítás megtervezésében.

A kiállítás kulcselemei lesznek az eredeti vendégkönyvek is, bennük a kor jeles és előkelő személyiségeinek, köztük például az épület pesti „kistestvérét", a Wenckheim-palotát, a mai Szabó Ervin Könyvtár épületét tervező **Meinig Arthurnak** az üzeneteivel. A kiállításra e kordokumentumok mintájára egy digitális könyv is készül, méghozzá a kastély új időszaka és annak legújabb vendégei, azaz immáron a nagyközönség tiszteletére.

Pleskovics Viola

A cikk a műemléki fejlesztést lebonyolító NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.-vel együttműködésben született. Az együttműködés a szerzői szöveget nem befolyásolta.Az elmúlt időszak kastélyfelújításairól írt kritikáinkat, híreinket az alábbi dossziéban találják.

Vélemények (1)

Mljet
2021.02.03. 18:15

Kisebb helyesbítés: A Nemzeti Kastélyprogramról legelőször az 1663/2014. (XI. 20.) Korm. határozat rendelkezett. Annak 1. sz. mellékletében, "A Nemzeti Kastélyprogram részét képező kastélyok listája" cím alatt felsorolt 35 kastély között még nem szerepelt a szabadkígyósi Wenckheim-kastély. Egy évvel később, 2015 végén, az 1977/2015. (XII. 23.) Korm. határozat, visszavonva a korábbi határozatot, 45-re növelte a Nemzeti Kastélyprogramban szereplő kastélyok számát. Akkor (tehát 2015-ben) került a programba a Wenckheim-kastély. Szerencsére, a programban maradt akkor is, amikor 2016-ban 20-ra, majd akkor is, amikor 2019-ben 19-re csökkentették a program

keretében felújítandó kastélyok számát.

Új hozzászólás

Hozzászólás küldéséhez be kell jelentkezned!

ELKÜLDÉS

Kapcsolódó cikkek

KÖZÉLET, HÍREK

Donald Trump rendeletben határozza meg a szövetségi épületek stílusát

2020.12.22. 14:29

PÁLYÁZATOK/MAGYAR

Hajós Alfréd emlékszobor pályázat

2020.12.22. 09:39

EMBEREK/INTERJÚ

Negyvenkettő, avagy Esték a Hild-villában PLUSZ – Csomay Zsófia

2020.12.21. 17:02

Támogasd az Építészfórumot!

Partnerek / Támogatók

PARTNEREINK

TÁMOGATÓINK

Impresszum
Épület tervek beküldése
Adatkezelés
Szerzői jogok

HU ISSN 1586-409X

Alapítók:
Vargha Mihály és
Pásztor Erika Katalina

© 2000-2021 Építészfórum

Webdesign:
SUBMACHINE

Webfejlesztés:
Leogroup